

Обставини справи

Заявник, Лукаш Білінський, є громадянином Польщі, який народився в 1977 році та проживає у Варшаві.

У 2016 році пана Білінського було призначено суддею районного суду до кримінальної палати Варшавсько-Середмістського районного суду, де він розглядав виключно справи про адміністративні правопорушення. Його рішення привертали значну увагу засобів масової інформації та громадськості, а політики з правлячої партії публічно критикували їх.

У березні 2019 року Міністр юстиції ліквідував палату районного суду, до якої входив пан Білінський, і 27 червня 2019 року Голова районного суду, суддя Мітера, повідомив пана Білінського, що його буде тимчасово переведено до іншої кримінальної палати суду, доки не буде надано висновку Колегії Варшавського окружного суду. 3 липня 2019 року суддя Мітера ухвалив рішення перевести пана Білінського до Палати з розгляду сімейних справ. У рішенні не було наведено жодних правових підстав для переведення.

10 липня 2019 року пан Білінський подав скаргу на рішення про переведення до Національної ради судочинства.

22 липня 2019 року Голова Варшавського окружного суду скасував рішення від 27 червня та 3 липня 2019 року про переведення пана Білінського. Він встановив, що ці адміністративні рішення були ухвалені без отримання обов'язкового висновку Колегії окружного суду, і як такі були незаконними. Це рішення було доведено до відома Голови районного суду.

25 липня 2019 року Національна рада судочинства відхилила скаргу пана Білінського на рішення про переведення, але не зазначила підстав.

На момент подання останніх подань до ЄСПЛ заявник все ще входив до складу Палати з розгляду сімейних справ.

Посилаючись на пункт 1 статті 6 Конвенції (доступ до суду), заявник, зокрема, скаржився на те, що його було позбавлено права на ефективний перегляд рішення про його примусове переведення незалежним і неупередженим органом.

Оцінка Суду

Спочатку розглядаючи питання прийнятності заяви ЄСПЛ, у світлі відповідних загальних принципів, щоб визначити застосовність статті 6 до провадження щодо переведення заявника, розглянув (i) наявність права, на яке посилався заявник і яке, принаймні на спірних підставах, можна вважати визнаним у національному законодавстві, та (ii) чи було це право «цивільним» у значенні цієї конвенційної норми.

Говорячи про існування права ЄСПЛ зауважив, що у Конституції Польщі, закріплено принцип незмінюваності суддів. Відповідно до цього принципу

звільнення судді з посади, тимчасове відсторонення від посади або переведення до іншого суду чи на іншу посаду проти його волі може відбуватися лише на підставі рішення суду та лише у випадках, передбачених законом (пункт 63).

ЄСПЛ із занепокоєнням наголосив, що законодавчі зміни, запроваджені у 2018 році, розширили повноваження голів судів щодо переведення суддів між відділами суду, водночас обмежуючи права суддів, відносно яких ухвалюються такі рішення, зокрема права на оскарження в цілому та конкретних процесуальних прав у межах зміненої апеляційної процедури (пункт 64).

ЄСПЛ зауважив, що навіть зі змінами, закон вимагав, як загальне правило, аби переведення між судами здійснювалося за згодою відповідного судді; переведення без згоди дозволялося за обмежених обставин.

Національне законодавство передбачало, що переведення судді до іншого відділу суду за загальним правилом вимагало його згоди. Переведення без такої згоди допускалося лише у виняткових випадках.

Посилаючись на свою попередню практику ЄСПЛ визнав, що переведення судді без його згоди між двома палатами одного суду потенційно може підірвати принципи незмінюваності суддів та незалежності судової влади (пункт 68).

Посилаючись на власну практику та практику Суду Справедливості Європейського Союзу Суд вважав, що захист суддівської незалежності вимагає застосовності однакового рівня гарантій проти примусового переведення членів судової влади як до переведення між двома палатами одного суду, що розглядають справи в різних галузях права, так і до переведення між судами (пункт 69).

Для того, аби заявник міг покластися на право на захист від свавільного переведення ЄСПЛ визначив, чи міг він, за конкретних обставин цієї справи, обґрунтовано підозрювати наявність в його переведенні елементу свавілля, адже лише така обґрунтована підозра могла слугувати аргументованою підставою для права на захист від свавільного переведення (пункт 72).

ЄСПЛ звернув увагу на такі обставини, про які стверджував заявник, а саме, що 1) він ухвалив рішення в кількох справах, що привернули увагу громадськості, а також викликали критику з боку представників Уряду, 2) голова районного суду на момент призначення був відрядженим суддею до Міністерства юстиції під керівництвом Міністра, який ліквідував кримінальну палату відповідного суду, 3) голова окружного суду продовжив процедуру переведення попри відкладення колегією окружного суду надання свого висновку про переведення, 4) Комісар з прав людини висловив обґрунтовані занепокоєння обставинами переведення у своєму листі до голови районного суду, на який він не отримав відповіді.

З огляду на сукупність обставин ЄСПЛ вважав, що пан Білінський міг обґрунтовано підозрювати, що його переведення містило елементи свавілля, й власне заявник міг покладатися на право на захист від свавільного переведення між двома палатами районного суду.

ЄСПЛ констатував, що в цій справі існував спір ("contestation" французькою) щодо права в розумінні пункту 1 статті 6 Конвенції.

Визначаючи, чи мало це право цивільний характер ЄСПЛ вказав, що судді не могли б забезпечувати верховенство права та реалізацію Конвенції, якби національне законодавство позбавляло їх гарантій, передбачених статтями Конвенції, що безпосередньо впливають на їхню індивідуальну незалежність та неупередженість. ЄСПЛ не погодився з аргументом Уряду про те, що виключення судового перегляду рішення про переведення заявника може бути виправдане на підставі реалізації державного суверенітету, й в цьому відношенні не було наведено жодних підстав для оскаржуваного рішення про переведення заявника. Отже, Суд дійшов висновку, що не було доведено, що предмет спору був пов'язаний із використанням суверенної державної влади.

Що стосується суті справи, то основним питанням була відсутність перегляду незалежним та безстороннім органом рішення про переведення.

Якщо пункт 1 статті 6 Конвенції застосовується до провадження, що впливає на умови праці судді, Конвенція вимагає, як мінімум, застосування одного з двох механізмів:

або професійні органи, на які покладено вирішення таких питань, самі забезпечують відповідність вимогам статті 6 Конвенції;

або, якщо цього не відбувається, провадження підлягає подальшому перегляду судовим органом, який здійснює повну юрисдикцію та забезпечує гарантії, передбачені цією статтею.

ЄСПЛ нагадав, що вже встановив, що Національна рада судочинства на той час не забезпечувала достатніх гарантій незалежності від законодавчої чи виконавчої влади та не відповідала вимогам пункту 1 статті 6 Конвенції. Оскільки національне законодавство чітко виключало судовий перегляд відповідних рішень Національної ради судочинства, ЄСПЛ дійшов висновку, що переведення пана Білінського між двома палатами районного суду не було переглянуте органом, який здійснює судові функції, або звичайним судом.

За таких обставин Суд констатував, що Польща порушила саму суть права пана Білінського на доступ до суду, що є порушенням пункту 1 статті 6 Конвенції.

Висновок

Порушення пункту 1 статті 6 Конвенції (право на справедливий суд).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 15 січня 2026 року й набуло статусу остаточного 15 квітня 2026 року відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.